

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-67](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-67)

УДК 330

Міла РАЗІНЬКОВА

Університет митної справи та фінансів

<https://orcid.org/0000-0002-1590-7428>

e-mail: razinkova_mila@ukr.net

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ТА ІНСТИТУЦІЙНА РОЛЬ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

У статті вдосконалено методичні засади оцінки та здійснена ідентифікація інституційної ролі органів управління зовнішнім державним боргом України. Зроблено висновок про відсутність єдиної універсальної політики щодо структури органів стягнення боргу. Визначено склад учасників інституційного забезпечення управління зовнішнім державним боргом. Визначено неоднозначність ролі державного зовнішнього боргу в стимулюванні економічного зростання.

Ключові слова: борг, зовнішній державний борг, інституційна роль, органи управління, держава, геополітична нестабільність.

Mila RAZINKOVA

University of Customs and Finance

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ASSESSMENT AND THE INSTITUTIONAL ROLE OF AUTHORITIES MANAGING THE FOREIGN STATE DEBT OF UKRAINE

The methodical principles of assessment have been improved and the institutional role of the external public debt management bodies of Ukraine has been identified in conditions of geopolitical instability. It remains important to achieve a reduction in the size of the debt burden; reformatting the structure of the state debt in favor of its internal component, as well as establishing uniform debt repayment schedules with a possible extension of their terms and an increase in the average term of their fulfillment; continuation and deepening of cooperation with international financial organizations and governments of foreign countries regarding preferential financing of the country's reconstruction and modernization in the post-war period of development, primarily on the basis of the implementation of innovative and investment development of the national economy. The results of the analysis of the retrospective and current state of application of the mechanism for managing state borrowing and guarantees of Ukraine, first of all, point to the undisputed conclusion about the ambiguity of the role of external state debt in stimulating economic growth, stabilizing state finances, and achieving price and financial stability. The assessment of the effectiveness of the relevant institutional authorities in the management of Ukraine's external public debt was carried out using generally recognized indicators of debt security in world practice. The values of absolute and relative indicators of determining the state of management of state external debt obligations, during the selected time period of the study, were almost constantly influenced by both external and internal transformational or geopolitical factors (changes in the political system in the country, annexation of parts of the eastern and southern territories, a change in the geopolitical course of Ukraine's development, the COVID-19 pandemic and the most significant problem – the war).

Key words: debt, external public debt, institutional role, governing bodies, state, geopolitical instability.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Економіка України розвивається в умовах зростаючих геополітичних і гео економічних потрясінь, в основному через військову експансію в сусідніх країнах і погіршення глобальної ситуації через пандемію коронавірусу. Крім низки внутрішніх факторів, що впливають на стабільність державного бюджету, вони також суттєво змінили склад та інституційну роль елементів механізму управління зовнішнім боргом України. Взаємодія державних інституцій та спеціалізованих міжнародних інституцій має базуватися на збалансованій борговій політиці, спрямованій на ефективне використання зовнішніх джерел запозичень з метою стимулювання економічного зростання та досягнення сталого розвитку. Це обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій

Розглядаючи методичні засади оцінки та інституційну роль органів управління зовнішнім державним боргом України в умовах геополітичної нестабільності, можна стверджувати, що існує декілька основних векторів такої оцінки. Представники наукової спільноти І.Мороз, Н. Медведкова, В.Копецький, О.Сташук, І.Боричевська, Д.Сидоренко та інші вивчають дані питання. Але окремі їх аспекти є й досі не деталізовано вивченими.

Формулювання цілей статті

Метою статті визначено вдосконалення методичних засад оцінки та ідентифікацію інституційної ролі органів управління зовнішнім державним боргом України.

Виклад основного матеріалу

Під інституційною структурою управління державним боргом розуміють внутрішню організацію елементів (суб'єктів, об'єктів, засобів тощо), які функціонують як загальна система. Інституційне забезпечення управління зовнішнім боргом визначається структурою суб'єктів управління (зовнішніх і внутрішніх), правовим порядком і обмеженнями, схемою їх взаємодії. Цей зв'язок характеризується стійкістю, безперервністю та наявністю певних функціональних зв'язків. У світовій практиці найпоширенішою інституційною структурою управління зовнішнім боргом країн є взаємодія між урядом (в особі Міністерства фінансів) і Центральним банком. У деяких країнах світу діють спеціалізовані установи (бюро, агентства) з управління державним боргом. Вони об'єднують функції урядів і національних центральних банків щодо управління боргом. Законодавчі обмеження обсягу зовнішнього державного фінансування визначаються на основі аналізу боргової стійкості та стану (рівня) боргової безпеки країни [2].

Управління зовнішнім державним боргом – це система, що складається з багатьох взаємопов'язаних і взаємообумовлених функцій, виконання яких покладено на різні державні органи (переважно органи виконавчої влади). Роль інституцій в управлінні зовнішнім боргом визначається завданнями уряду в цій сфері та рівнем соціально-економічного розвитку країни. Склад учасників інституційного забезпечення управління зовнішнім державним боргом наведено на рис.1.

Інституційне забезпечення механізму управління зовнішнім боргом країни визначає політику та стратегію управління. Ефективна зовнішня боргова політика країни базується на параметрах гранично допустимого рівня державного боргу та гарантується керованістю та стійкістю.

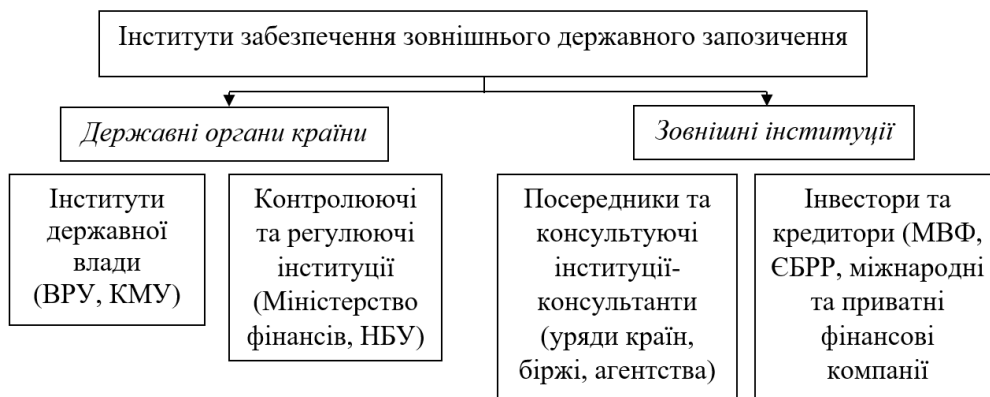

Рис. 1. Склад учасників інституційного забезпечення управління зовнішнім державним боргом

При оцінці ефективності інституційної ролі відповідних державних інституцій у сфері управління зовнішнім боргом України рекомендовано спиратися на стандартні та кількісні значення боргу (рекомендовані параметри) для виконання вимог безпеки державного боргу. Розраховане на певний момент значення показника боргової залежності стає індикатором накопиченого за попередній період дефіциту місцевого бюджету, який є кумулятивною складовою (витрати на погашення зовнішнього боргу країни, що не покривається доходами). На даний момент, згідно з методологією МВФ, різні показники, за допомогою яких можна визначити оптимальний розмір зовнішнього боргу, можна представити у вигляді згрупованих даних у таблиці 1. Такі показники розробляються на основі співвідношення зовнішнього боргу кожної країни з її основними макроекономічними параметрами, перш за все, щоб запобігти швидкому зростанню витрат на погашення державного боргу, що може призвести до високого ступеня боргової залежності. Подібні проблеми існують у багатьох країнах, і їх необхідно вирішувати шляхом розробки та впровадження внутрішніх стратегій переходу до нижчих (або принаймні стабільних) рівнів фіскального диспаритету. Навіть країни з розвинутою економікою занадто залежать від зовнішнього боргу. [5].

Таблиця 1

Перелік окремих показників та їхніх оптимальних значень, при оцінці стану управління зовнішнім державним боргом, за методикою МВФ*

№	Показники	Значення показника за рівнем ризику		
		низький	середній	високий
1	Короткотерміновий зовнішній борг до ВВП країни, %	до 5	від 5 до 15	більше 15
2	Державний борг, що утримується нерезидентами, до валового державного боргу, %	до 15	від 15 до 45	≥ 45
3	Державний борг, номінований в іноземній валюті до валового державного боргу, %	до 20	від 20 до 60	більше 60
4	Індекс ОЗДП країн з економікою, що розвивається (EMBI Global spread), б.п.	до 200	від 200 до 600	більше 600
5	Державний борг, що утримується нерезидентами до валового державного боргу, %	до 85		
6	Державний борг, номінований в іноземній валюті до валового державного боргу, %	до 40		

*Складено за інформацією рекомендацій (2013 р.) та звітів (2021 р.) МВФ [3, 4]

Україна входить до числа країн із великим державним боргом перед іноземними кредиторами. Головною метою доступу України до кредитних ресурсів є забезпечення національних інтересів країни та захист конституційних прав і свобод громадян. У свою чергу, першочергові національні інтереси України вимагають вирішення таких завдань: національний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, невтручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства, забезпечення зростання кількості населення та якості життя; Україна інтегрується в європейський політичний, економічний, безпековий і правовий простір, вступає до ЄС і НАТО, розвиває рівноправні та взаємовигідні відносини з іншими країнами. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони спрямована на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, національної, економічної, інформаційної, екологічної та кібернетичної безпеки України [6].

Створена в Україні система регулювання зовнішніх запозичень та формування державного боргу є неодмінною передумовою налагодження ефективної системи управління державним боргом. Із введенням в Україні воєнного стану змінилися умови укладення міжнародних договорів щодо залучення та запозичення фінансових ресурсів державного бюджету.

Інституційним органом управління зовнішнім боргом країни є вищий орган виконавчої влади – Кабінет Міністрів України (КМУ). Відповідно до чинного вітчизняного законодавства КМУ має повноваження щодо погашення зовнішнього боргу України, в тому числі приймає рішення про випуск державних облігацій. [13]. Міністерство фінансів України (Мінфін України) є головним органом у системі КМУ і відповідає за забезпечення формування та реалізації національної політики у сфері управління зовнішнім боргом [14]. З початку активної фази російської агресії українська влада була змушена вдаватися до нових інструментів і спеціальних методів для підтримки фінансової стабільності бюджету в умовах воєнного стану. У 2022 році надходження, отримані від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та донорських установ у рамках грантів бюджетної підтримки, зараховуватимуться до доходів загального фонду Державного бюджету України. Водночас збільшено резервний фонд державного бюджету за рахунок здійснення додаткових зовнішніх і внутрішніх запозичень. Національний банк України є незалежною спеціалізованою установою, яка відповідає за нагляд та управління процесами, пов'язаними із зовнішнім боргом країни. Національний банк України має особливий статус як один із центральних органів державного управління. Його правовий статус, принципи організації та діяльності, функції, завдання та повноваження визначаються Конституцією України та відповідними законами [17]. Законодавчо визначено компетенції НБУ у сфері управління зовнішнім боргом країни та гарантованим державою боргом. Основним функціональним призначенням вищезазначених національних інституцій є забезпечення спроможності управляти зовнішнім боргом країни, регулювати його масштаби та вживати всіх необхідних адміністративних заходів для оптимізації зовнішнього боргу з метою досягнення сталого економічного розвитку. Історично в Україні запроваджувалися методи реалізації державної бюджетної політики та управління державним боргом. Зміст сучасного механізму управління внутрішнім і зовнішнім боргом країни відображено в нормативних документах [1, 18]. Цілком логічним є висновок, що метою уряду є активізація внутрішніх ресурсів для наповнення бюджету та максимального використання ринкового фінансування для покриття дефіциту. Реальна ситуація у сфері управління зовнішнім боргом свідчить про відсутність дій щодо його використання як інструменту економічного розвитку. Однозначно слід продовжувати реалізацію стратегії покриття дефіциту бюджету та збільшення міжнародних резервів.

Склад та структура сукупного державного боргу України станом на 31.12.2022 р. наведена на рис. 2.

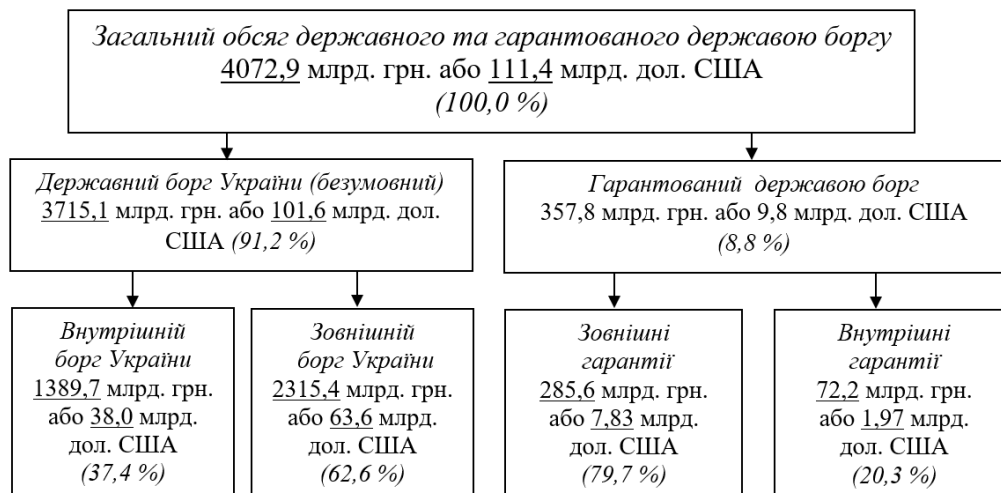

Рис. 2. Склад та структура сукупного державного боргу України, станом на 31.12.2022 р. (складено автором за даними [19])

Для розуміння боргової ситуації та можливостей погашення зовнішнього боргу за рахунок внутрішніх ресурсів порівняємо динаміку значень показника ВВП на душу населення та загального

зовнішнього боргу України (рис. 3). Загалом, загальну тенденцію двох відносних показників можна розглядати як зростання їх значень.

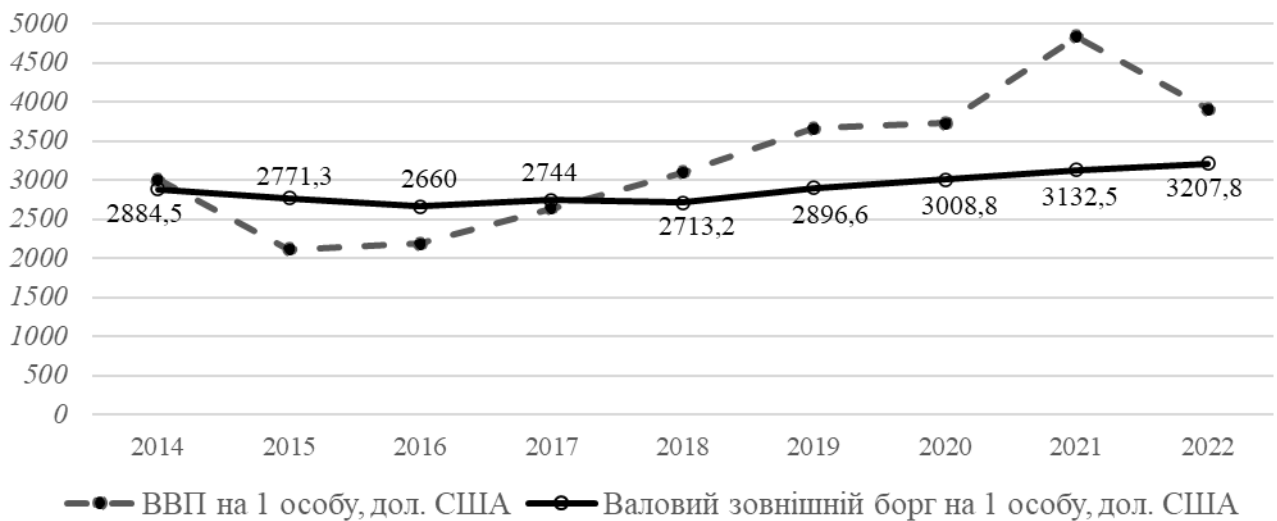

Рис. 3. Динаміка значень показників ВВП та валового зовнішнього боргу в розрахунку на 1 особу, за період 2014–2022 рр., доларів США [18, 21]

Динаміка показника відношення міжнародних резервів до загального зовнішнього боргу має свідчити про рівень достатності таких резервів для виконання зовнішніх зобов'язань, а також характеризувати здатність економіки країни погашати платежі за зовнішнім боргом протягом року. Можна стверджувати, що тенденція зростання значень відповідного показника в період 2019–2021 років дозволяє досягти рекомендованого статусу (20%), який визначає достатність рівня обслуговування боргу. Можна спостерігати майже лінійну тенденцію зростання співвідношення загального державного зовнішнього боргу України до загального зовнішнього боргу – з 30,7% у 2014 році до 54,1% на 31 грудня 2022 року. У свою чергу, динаміку значень основних структурних складових зовнішнього державного боргу України та їх загальне значення протягом досліджуваного періоду (2014–2022 рр.) наведено на рисунку 4. Борг збільшився з 78,6% (2017) до 89,1% (2022). За даними Міністерства фінансів України, загальний зовнішній борг у доларах США з року в рік зростає помірними темпами (в межах 3–10%), за винятком 2019 року (зниження на 3,0%) та 2022 року (темп зростання на приблизно 25%). Крім того, це відбулося за період, коли рівень гарантованого державного боргу знизився на 18,2%. Проте сума державного боргу зросла на 33,4%.

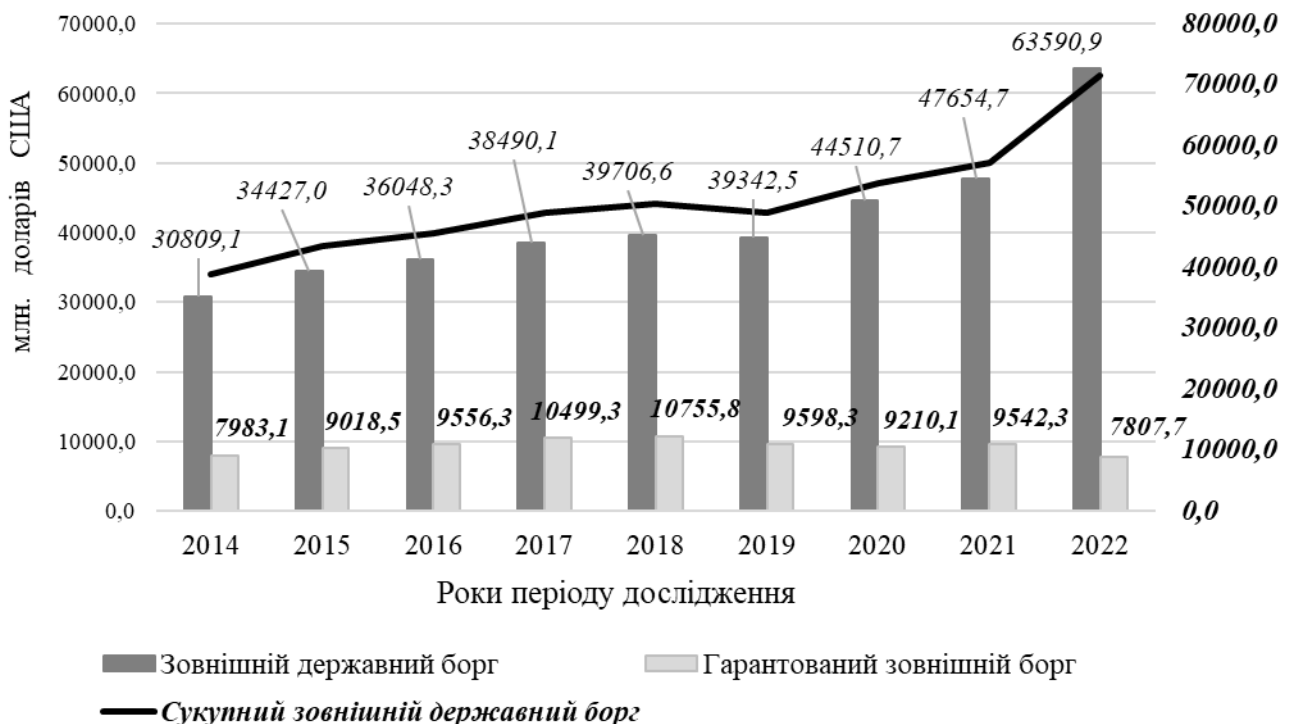

Рис. 4. Динаміка структурного складу сукупного зовнішнього державного боргу України, за період 2014–2022 рр., млн. дол. США [18]

Міжнародні валютні резерви НБУ є важливими комплексними активами, які можуть бути використані для здійснення міжнародних розрахунків і платежів, поповнення дефіциту платіжного балансу та стабілізації курсу внутрішньої валюти на міжнародному ринку. Рівень відношення зовнішнього боргу до надходжень країни від експорту товарів і послуг свідчить про відносну довгострокову здатність України накопичувати надходження в іноземній валюті без додаткового тиску. Проте можна помітити, що значення цього показника перевищувало 50% між 2014 та 2022 роками, що свідчить про високу загрозу платоспроможності України та її борговій стійкості в умовах збільшення зовнішніх боргових зобов'язань країни. Для визначення ролі зовнішнього боргу в економічному зростанні, стабілізації державних фінансів, досягненні цінової та фінансової стабільності заслуговує на увагу рівень боргового навантаження, який також відображає ризики, які зовнішній борг може принести національній економіці. Мова йде про те, що кризові явища у вітчизняній економіці ускладнюють погашення зовнішнього державного боргу за рахунок зростання ВВП. Через появу кризових факторів відбулося зниження як номінального, так і реального ВВП. Водночас варто зазначити, що абсолютне кумулятивне значення виплат за зовнішнім державним боргом протягом досліджуваного періоду значно перевищувало абсолютне кумулятивне значення зростання внутрішнього ВВП. У результаті за останні 15 років Україна була змушена платити за своїм зовнішнім державним боргом більше (\$57,3 млрд. США), ніж вона змогла досягти зростання ВВП (близько \$45 млрд. США) [19]. Водночас необхідно зазначити, що зростання зовнішнього боргу, особливо у кризові роки, на пряму залежить від динаміки обмінних курсів, особливо курсу гривні щодо долару США. Отже, можна сказати, що сформований НБУ зовнішній борг відіграв позитивну роль у забезпеченні монетарної, фінансової та цінової стабільності. Динаміка індексу споживчих цін і курсова динаміка та їх прямиї взаємозв'язок підтверджують слушність твердження про залучення зовнішнього державного боргу з метою поповнення золотовалютних резервів НБУ. Це позитивно впливає на валютну та цінову стабільність, таким чином досягається збалансованість динаміки валютних курсів, що стає однією з основних причин зниження та стабілізації динаміки цін. Однією з важливих причин неефективності використання потенціалу зовнішнього боргу для сприяння розвитку національної економіки у довоєнний період була велика залежність від боргових зобов'язань міжнародних фінансових організацій. Наприклад, за результатами вивчення досвіду співпраці України з Міжнародним валютним фондом можна стверджувати, що боргова залежність проявляється не лише у фінансових зобов'язаннях, а й у додаткових політичних зобов'язаннях. Країна проводить чергову реформу на основі зовнішніх рекомендацій, стимулюючи сировинні галузі (наприклад, аграрний сектор економіки) або обмежуючи (або навіть ліквідуючи) окремі галузі.

З початком повномасштабної війни, особливо в період з березня по грудень 2022 року, Україна залучила понад 500 мільярдів гривень за рахунок безпосередньої участі міжнародних організацій. У червні 2022 року уряд залучив найбільше фіскальних доходів до держбюджету – 184,7 млрд гривень. Крім того, той факт, що Україна як позичальник виконала всі свої боргові зобов'язання за чинною кредитною угодою у 2022 році, також є важливим позитивним прикладом діяльності уряду військового часу. Так, загалом інвестовано понад 600 мільярдів гривень. Майже 15%, або 87 мільярдів гривень, було спрямовано на обслуговування та погашення державного боргу. Станом на середину 2022 року обсяг погашення зовнішнього боргу країни та план погашення скорочено на третину – з 136 млрд грн до 87 млрд грн. Це дає змогу уряду значно заощаджувати та використовувати значні фінансові ресурси для вирішення нагальних загальнодержавних потреб, насамперед військового характеру [16].

В умовах військових дій обсяг запозичень і кредитування всередині країни стрімко збільшувався, важливі об'єкти економічної та соціальної інфраструктури були серйозно пошкоджені і зруйновані, відбувалась широкомасштабна імміграція по всій країні. Крім продовження економічної рецесії, уряд та НБУ не лише намагатимуться реалізувати принципи управління, визначені стратегічними засадами, а й звертатимуться до різних нових інструментів управління зовнішнім боргом. Це також може стосуватися можливих угод із поточними кредиторами щодо відстрочення, реструктуризації або навіть списання їхніх боргових вимог. З іншого боку, ці заходи допоможуть вирішити одне з ключових завдань державної бюджетної політики – зупинити стрімке зростання боргу. Результати аналізу поточного стану механізмів управління державними запозиченнями та гарантіями в Україні свідчать, насамперед, про беззаперечність висновку щодо неоднороззначності ролі державного зовнішнього боргу в стимулюванні економічного зростання. З одного боку, це пов'язано з характером залучення країною зовнішніх позик з метою вирішення деяких проблем у розвитку існуючої вітчизняної економічної системи, фінансування дефіциту державного бюджету та подолання існуючого розриву. З іншого боку, надмірна залежність від міжнародних фінансових організацій та інших іноземних джерел фінансування для наповнення бюджетів не дозволяє урядовим установам використовувати весь потенціал зовнішнього боргу.

Розглянувши загальну боргову ситуацію, системи управління зовнішнім боргом у різних країнах світу, а також в Україні, можна зробити висновок про відсутність єдиної універсальної політики щодо структури органів стягнення боргу. Так, у деяких країнах існують підрозділи з управління боргом у державних установах, тоді як в інших функціонують спеціальні незалежні агентства. Однак навіть відносна самостійність цих установ не робить їх повністю незалежними від органів влади (звітування, узгодження програм і планів, призначення посадових осіб тощо). Ефективність інституційних повноважень з управління

зовнішнім боргом держави оцінено за визнаними у світовій практиці показниками боргової безпеки. Протягом досліджуваного періоду значення абсолютних і відносних показників, що визначають стан управління зовнішнім боргом країни, майже постійно зазнають впливу зовнішніх і внутрішніх трансформаційних або геополітичних факторів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Вдосконалено методичні засади оцінки та здійснена ідентифікація інституційної ролі органів управління зовнішнім державним боргом України. Зроблено висновок про відсутність єдиної універсальної політики щодо структури органів стягнення боргу. Визначено склад учасників інституційного забезпечення управління зовнішнім державним боргом. У нинішній ситуації в Україні залишається актуальним зменшення боргового навантаження в абсолютному та відносному вираженні, реструктуризація державного боргу та встановлення єдиного графіка його погашення; продовження та поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями та іноземними урядами для забезпечення пільгового фінансування національного відновлення та модернізації в післявоєнний період розвитку, переважно на основі реалізації інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки тощо.

Література

1. Мороз І. Управління зовнішнім державним боргом України в умовах соціально-економічних та пандемічних шоків. *Світ фінансів*. 2021. № 1(66). URL: DOI: 10.35774/sf2021.01.048
2. Медведкова Н. С., Копецький В. В. Управління зовнішнім державним боргом у забезпеченні фінансової стабільності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 3. С. 39–46.
3. Staff guidance note for public debt sustainability analysis in market – access / International Monetary Fund. May 2013. URL: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/050913.pdf>
4. Debt Sustainability Analysis for Market – access Countries. International Monetary Fund. February 2021. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/dsa/mac.htm>
5. Slatvinska M., Kovalenko V., Sheludko S, Sergeeva O, Kulikova Y. Monetary regulation in the Economic growth of a state. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2020. № 3 (34). P. 71–82.
6. Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018. № 2469–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
7. Про Регламент Верховної Ради України : закон України від 10.02.2010. № 1861–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
8. Про міжнародні договори України : закон України від 09.06.2004. № 1906–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
9. Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором і Кредитної угоди між Україною як Позичальником і Національним банком України як Фінансовим агентом Позичальника та Європейським Союзом як Кредитором (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда 800 мільйонів євро) : закон України від 18.06.2015. № 538–VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538-19#Text>
10. Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором і Кредитної угоди між Україною як Позичальником, Національним банком України як Фінансовим агентом Позичальника та Європейським Союзом як Кредитором (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда євро) : закон України від 08.11.2018. № 2613–VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2613-19#Text>
11. Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором і Кредитної угоди між Україною як Позичальником та Національним банком України як Агентом Позичальника та Європейським Союзом як Кредитором (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 мільярда 200 мільйонів євро) : закон України від 25.08.2020. № 825–IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/825-20#Text>
12. Міжнародний валютний фонд. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. *Веб-портал Міністерства закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
13. Про Кабінет міністрів України : закон України від 27.02.2014. № 794–VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
14. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014. № 375 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-p#Text>
15. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2018–2020 роки : постанова Кабінету міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 883 (із подальшими змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2018-%D0%BF>
16. Про Національний банк України : закон України від 20.05.1999. № 679–XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

17. Стратегія та програма управління державним боргом. Міністерство фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/osnovna-informacija>
18. Валовий зовнішній борг України. Боргова статистика. Економіка України. Мінфін. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/>
19. Державний борг та гарантований державою борг. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>
20. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
21. Статистична інформація. Державна служба статистики. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Moroz, I. (2021). Upravlinnia zovnishnim derzhavnym borhom Ukrainy v umovakh sotsial'no-ekonomichnykh ta pandemichnykh shokiv. *Svit finansiv*. 2021. № 1(66). URL: DOI: 10.35774/sf2021.01.048
2. Miedvedkova, N. S., & Kopetskyj, V. V. (2021). Upravlinnia zovnishnim derzhavnym borhom u zabezpechenni finansovoi stabil'nosti. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2021. № 3. S. 39–46.
3. Staff guidance note for public debt sustainability analysis in market – access (2013). / International Monetary Fund. May 2013. URL: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/050913.pdf>
4. Debt Sustainability Analysis for Market – access Countries (2021). International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/dsa/mac.htm>
5. Slatvinska, M., Kovalenko, V., Sheludko, S., Sergeeva, O., & Kulikova, Y. (2020). Monetary regulation in the Economic growth of a state. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2020. № 3 (34). P. 71–82.
6. Pro natsional'nu bezpeku Ukrainy : zakon Ukrainy vid 21.06.2018. № 2469–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
7. Pro Rehlement Verkhovnoi Rady Ukrainy : zakon Ukrainy vid 10.02.2010. № 1861–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
8. Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy : zakon Ukrainy vid 09.06.2004. № 1906–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
9. Pro ratyfikatsiiu Memorandumu pro vzaiemorozuminnia mizh Ukrainoiu iak Pozychal'nykom ta Yevropejs'kym Soiuzom iak Kredytorom i Kredytnoi uhody mizh Ukrainoiu iak Pozychal'nykom i Natsional'nym bankom Ukrainy iak Finansovym ahentom Pozychal'nyka ta Yevropejs'kym Soiuzom iak Kredytorom (schodo otrymannia Ukrainoiu makrofinansovoi dopomohy Yevropejs'koho Soiuzu u sumi do 1 mil'iarda 800 mil'joniv ievro) : zakon Ukrainy vid 18.06.2015. № 538–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538-19#Text>
10. Pro ratyfikatsiiu Memorandumu pro vzaiemorozuminnia mizh Ukrainoiu iak Pozychal'nykom ta Yevropejs'kym Soiuzom iak Kredytorom i Kredytnoi uhody mizh Ukrainoiu iak Pozychal'nykom, Natsional'nym bankom Ukrainy iak Finansovym ahentom Pozychal'nyka ta Yevropejs'kym Soiuzom iak Kredytorom (schodo otrymannia Ukrainoiu makrofinansovoi dopomohy Yevropejs'koho Soiuzu u sumi do 1 mil'iarda ievro) : zakon Ukrainy vid 08.11. 2018. № 2613–VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2613-19#Text>
11. Pro ratyfikatsiiu Memorandumu pro vzaiemorozuminnia mizh Ukrainoiu iak Pozychal'nykom ta Natsional'nym bankom Ukrainy iak Ahentom Pozychal'nyka ta Yevropejs'kym Soiuzom iak Kredytorom (schodo otrymannia Ukrainoiu makrofinansovoi dopomohy Yevropejs'koho Soiuzu u sumi do 1 mil'iarda 200 mil'joniv ievro) : zakon Ukrainy vid 25.08.2020. № 825–IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/825-20#Text>
12. Mizhnarodnyj valiutnyj fond. Spivrobitnytstvo Ukrainy z mizhnarodnymy finansovymy instytuttsiiamy. Veb-portal Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy. URL : <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobitnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
13. Pro Kabinet ministriv Ukrainy : zakon Ukrainy vid 27.02.2014. № 794–VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
14. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo finansiv Ukrainy : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.08.2014. № 375 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-p#Text>
15. Pro zatverdzhennia Seređn'ostrokovoi stratehii upravlinnia derzhavnym borhom na 2018–2020 roky : postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 22 serpnia 2018 r. № 883 (iz podal'shymy zminamy ta dopovnenniamy). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2018-%D0%BF>
16. Pro Natsionalnyj bank Ukrainy : zakon Ukrainy vid 20.05.1999. № 679–XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
17. Stratehiiia ta prohrama upravlinnia derzhavnym borhom. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Ofitsijnyj sajt. URL : <https://mof.gov.ua/uk/osnovna-informacija>
18. Valovyj zovnishnij borh Ukrainy. Borhova statystyka. Ekonomika Ukrainy. Minfin. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/>
19. Derzhavnyj borh ta harantovanyj derzhavoiu borh. Ofitsijnyj sajt Ministerstva finansiv Ukrainy. URL : <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>
20. Statystyka zovnishn'oho sektoru. Natsional'nyj bank Ukrainy. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
21. Statystychna informatsiia. Derzhavna Sluzhba statystyky. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>